

KOREAKRIGET 1950-1953

Koreakriget var en väpnad konflikt på Koreahalvön från 25 juni 1950 till 27 juli 1953. Konflikten slutade med ett vapenstillestånd som äger giltighet ännu idag. En fredsdeklaration undertecknades i Pyongyang den 4 oktober 2007. Avsikten med fredsdeklarationen var att ersätta vapenstilleståndet med ett permanent fredsavtal. Ännu idag finns inget undertecknat fredsavtal mellan parterna.

Den 8 augusti 1945 gick Sovjetunionen in i kriget mot Japan och några dagar tidigare hade redan de första ryska trupperna tagit sig in i de norra delarna av Korea. Då det vid tillfället inte fanns några amerikanska styrkor i Korea föreslog USA att en temporär delning av Korea skulle genomföras efter den 38 breddgraden. Två zoner skulle inrättas och förvaltas av USA respektive Sovjetunionen. Detta var en överenskommelse under Potsdamkonferensen i juli-augusti 1945. Tanken var att Korea skulle ställas under internationellt förvaltarskap. Demokratiska val skulle genomföras och Korea skulle få en provisorisk regering där alla politiska partier skulle vara representerade. Trots många och långa diskussioner kunde inte parterna enas om lösning utan FN antog en resolution om allmänna val och den 15 augusti 1948 utropades Republiken Korea med Syngman Rhee som Sydkoreas första president. I Nordkorea utropades den Demokratiska Folkrepubliken Korea med Kim Il-Sung som premiärminister. Båda regimerna gjorde anspråk på att vara Koreas legitima regering vilket slutade i provokationer kring den 38 breddgraden. Kulmen nåddes den 25 juni 1950 då nordkoreanska trupper invaderade Sydkorea och efter tre dagars strider intogs Seoul.

Efter Sovjetunionens fall har man i arkiven funnit att Kim Il Sung diskuterat Koreafrågan vid ett antal tillfällen med Stalin. Stalin hade motsatt sig ett anfall då han fruktade att USA skulle ingripa. Kim Il Sung spelade då ut de båda ledarna Mao Tse Tung och Stalin mot varandra. Kim fick dem att tro att den ena var mer positiv än den andra och Stalin var också bekymrad över hur kommunism skulle ses om de inte skulle ha för avsikt att agera i Asien. Stalin såg en risk att USA skulle kunna använda kärnvapen i kriget. Sovjet hade genomfört sitt första kärnvapenprov i augusti 1949 vilket hade ökat Stalins självförtroende.

De nordkoreanska förbanden anföll överraskande över den 38 breddgraden. Anfallet inleddes på en söndag då de flesta sydkoreanska officerare var lediga. På sydsidan hade man haft vissa indikationer på ett anfall men ansett underrättelserna om storleken på anfallet i underkant och dyrt fått betala detta misstag. Underrättelseslaget var förmodligen bristfälligt på båda sidor.

Nordkoreanerna kom i tre anfallstater med inriktning mot Seoul som intogs efter endast tre dagars strider (*se bild 1 som visar läget den 25-13 juli 1950*). Nordkorea hade cirka 200 000 man samt cirka 200 ryska stridsvagnar, ryskt flygunderstöd och en massiv artilleriinsats. Förbanden var präglade av en enorm disciplin och med många veteraner från det kinesiska kriget. Att Nordkorea kunde vinna framgångar inledningsvis berodde på att Sydkorea inte var förberedda på en insats och det skulle ta viss tid att mobilisera styrkorna. Sydkorea hade ca 100 000 man med viss stridsvana. Det fanns en befolkning på ca 20 miljoner vilket var

dubbelt så många som fanns i Nordkorea. Bara av den anledningen skulle Sydkorea kunna mobilisera fler soldater än Nord. Nu var det mitt i sommaren och det fanns dåligt med ledningsresurser, tyngre vapen och underhållet var undermåligt. Möjligheten att snabbt mobilisera förband var därmed minimal.

FN säkerhetsråd ansåg att Nordkorea var angripare och beordrade Kim Il-Sung att dra tillbaka sina styrkor. President Truman beordrade amerikanska sjö- och flygstyrkor att understödja Sydkorea. FN rekommenderades att medlemsstaterna bildade en FN-armé för att undsätta Sydkorea med stridskrafter. Efter några dagar hade 44 länder hörsammat FN men i slutändan blev det 16 + 5 länder som ställde upp och hjälpte Sydkorea. Sydkorea kom att mobilisera 590 911 soldater. Följande 16 länder bidrog med stridande trupp (USA-302483, England-14198, Canada-6146, Turkiet-5443, Australien-2282, Filippinerna-1496, Nya Zeeland-1385, Etiopien-1271, Grekland-1263, Thailand-1204, Frankrike-1119, Colombia-1086, Belgien-900, Sydafrika-826, Nederländerna-819, Luxemburg-44). Följande 5 länder bidrog med sjukvårdsresurser under kriget (Sverige med ett Röda Korssjukhus, Danmark med lasarettsfartyget Jutlandica, Norge med fältsjukhus, Italien och Indien med ambulansresurser). Att säkerhetsrådet kunde fatta beslut om en FN-armé berodde på att Sovjet bojkottade säkerhetsrådet och FN på grund av att Kommunistkina inte valts in i FN.

President Truman utsåg General McArthur som befälhavare för de amerikanska styrkorna och Mac Arthur kom också att bli överbefälhavare för FN-styrkorna, United Nations Command (UNC). Tillsammans blev den totala styrkan cirka 932 964 man. Under detta skede blev det oerhört viktigt för FN-styrkorna att försöka behålla ett brohuvud och så snart tillfälle gavs återta terräng norrut mot Nordkorea (*se bild 2 som visar läget den 14 juli-14 september 1950*). I detta läge hade FN-styrkorna endast ett brohuvud kring Pusan. Att de kunde hålla detta brohuvud berodde främst på att de nordkoreanska styrkorna aldrig kraftsamlade för att avgöra insatsen i en riktning, nordsidans underhållslinjer blev mycket långa och därmed sårbara (det fanns i stort sett endast en framkomlig väg med kapacitet att försörja förbanden), förbanden på sydsidan utnyttjades på ett skickligt sätt då den amerikanske generalen Walker kraftsamlade styrkorna till områden där nordsidan anföll (dvs. han tunnade ut styrkorna i riktningar som var mindre utsatta av nordsidan).

I detta läge planerade General McArthur en motoffensiv i form av en landstigningsinvasion i Incheon området (landområde strax sydväst huvudstaden Seoul). Detta var en besvärlig operation med hänsyn till de mycket besvärliga tidvattenförhållandena (upp till 10 m skillnad mellan ebb och flod). Hans plan var att cirka tre divisioner skulle landstiga i Incheon området och anfälla ner i brohuvudet samt avskära motståndarens underhålls- och reträttvägar. Samtidigt skulle styrkorna i brohuvudet anfälla ut ur detta. Med mycken tur och skicklighet lyckades general McArthurs plan och redan den 25 september kunde Seoul befrias. Framryckningen fortsatte mot den 38. Breddgraden (*se bild nr 3 som visar läget den 15-30 september 1950*).

FN:s generalförsamling som flitigt diskuterade situationen i Korea beslutade att McArthur skulle få tillstånd att fortsätta framryckningen mot norr. Ur militär synvinkel var det viktigt att utnyttja framgångarna och vinna ytterligare terräng norrut. Genom att snabbt fortsätta

framryckningen kunde den nordkoreanska armén hindras från att reorganisera sig och genomföra en motoffensiv. Att passera den 38. Breddgraden var ur politisk synvinkel ett vågspel sedan överrenskommelsen 1948 om delningen av den koreanska halvön. I detta läge blev Kommunistkina mera aktivt och förklarade att man inte kunde acceptera att några imperialistiska styrkor invaderade Nordkorea. General McArthur ansåg inte att kineserna skulle kunna hindra FN-styrkorna och FN-sidans flyg från fortsatta framgångar och han såg en seger inom räckhåll. Genom ett antal framgångsrika luftlandsättningar och landstigningsoperationer på djupet i Nordkorea nådde FN-styrkorna Yalu-floden på vissa ställen (*se bild 4 som visar läget den 1 okt-25 november 1950*).

Den 25 november faller Gen McArthur planer. Starka kinesiska förband CPV (Chinese Peoples Volunteers) anföll FN-styrkorna och vann snabbt stora framgångar. De lyckades skära av och dela FN-sidans styrkor och ryska Mig-15 med kinesiska piloter hindrade effektivt FN-sidans flyg att hejda framryckningen. För att FN-sidans styrkor inte skulle inringas påbörjades en snabb reträtt och redan den 4 januari 1951 har nordsidan intagit Seoul för andra gången (*se bild 5 som visar läget den 25 nov 1950-24 jan 1951*).

Nu följde en period av intensiva strider (offensiva och motoffensiver) från båda sidor. Den 15 mars återtar sydsidan återigen Seoul (andra gången). Detta var den fjärde gången som den sydkoreanska huvudstaden bytte ägare på kort tid (9 månader). Efterhand kom striderna att koncentreras kring den 38. Breddgraden. De här striderna blev de häftigaste och det var stora förluster på båda sidor. FN-sidans flyg sattes in mot nordsidans industrier och förbindelser och åstadkom stora skador. Gen McArthur ansåg att enda möjliga sättet att stoppa Kina var att med alla medel få stopp på Kina och till och med bomba Kina med atombomber. Hemma i Washington pågick diskussioner om hur och vad man skulle göra. Ett krig skulle bara gynna Sovjet som skulle få en anledning att kasta sig över USA. Vetskapen om att Sovjet redan 1949 genomfört kärnvapenprov och därmed innehade kärnvapenkapacitet skulle innebära att ett krig skulle kunna eskalera och därigenom sprida sig till övriga delar av världen (ett tredje världskrig). Under våren blev McArthur för svår för de styrande hemma i Washington varför han blev sparkad. I samma veva kom striderna att avsevärt minska och USA insåg att det var omöjligt att ta hela Nordkorea då vapen och krigsmateriel hade tillförts från Sovjet. Ett anfall skulle kunna innebära att ett tredje världskrig bryter ut. De här striderna och efterhand sydsidans allt större tillgång på förband gjorde att Sovjetunionen i FN i juni 1951 gjorde viss antydan om att ett stillestånd skulle kunna komma tillstånd i Korea (*se bild 6 som visar läget den 20 maj-23 juni 1951*).

Under sommaren 1951 påbörjades så fredsförhandlingar mellan länderna. Kriget fortsatte men i allt mindre omfattning. Efter en kort period utvecklades striderna och det blev intensiva vilket gjorde att USA drog sig ur fredsförhandlingarna. Trots intensiva strider kom ändå förhandlingarna återigen att starta.

Stilleståndsforhandlingarna startade 10 juli 1951 i Kaesong (låg inom den nordkoreanska sidan cirka tre kilometer från Panmunjeom) men avbröts ganska tidigt för att återupptas 25 oktober 1951 i en neutral zon i Panmunjeom (nuvarande Peace Pagoda området).

Förhandlingarna fördes under två år samtidigt som det pågick mycket hårda strider kring den

38. breddgraden. Båda parter försökte skaffa sig bra positioner inför ett undertecknande av ett stilleståndsavtal. Det var under denna period som huvuddelen av soldaterna stupade.

Vapenstilleståndsavtalet undertecknades den 27 juli 1953 klockan 2200 och demarkationslinjen kom att gå i stort sett utmed den 38. breddgraden. Stilleståndsavtalet föregicks av 1076 möten under en tid av två år och 19 dagar. Eld upp hör skall gälla från 1953-07-27 klockan 2200. Styrkorna skall dras tillbaka 2 km på vardera sidan om stilleståndslinjen (MDL, military demarcation line) och en demilitariserad zon (DMZ, demilitarized Zone) skall upprättas om totalt fyra kilometers bredd. Inom DMZ får endast finnas 1000 soldater på vardera sidan. Soldaterna får endast bära eldhandvapen av enkelskotts typ, automatvapen och tunga vapen är inte tillåtna inom zonen. Vid den tidpunkten skrevs ingenting om MDL utanför land dvs. i dagens konfliktområde i koreanska bukten och gula havet.

Kriget hade ingen vinnare utan endast förlorare. Beräkningar visar att det koreanska folket förlorade flera miljoner i dödade och skadade. FN-förlusterna i döda och sårade var cirka 400 000, cirka 600 000 koreanska barn blev föräldralösa. Många koreaner hade tagit sig från den ena till den andra sidan under striderna och den materiella förstörelsen var oerhört stor. De båda huvudstäderna Seoul och Pyongyang var i stort sett jämnade med marken.

I samband med avtalet bildades två stycken kommissioner repatrieringskommissionen NNRC (Neutral Nations Repatriations Commission) samt övervakningskommissionen NNSC (Neutral Nations Supervisory Commission).

NNRC hade sitt säte i Panmunjeom och förutom Sverige, Schweiz, Polen och Tjeckoslovakien ingick även Indien. Indien bidrog med en general som chef för NNRC.

NNRC uppgift var att ta hand om och utväxla alla krigsfångar efter undertecknandet av stilleståndsavtalet. Förhandlingar om omhändertagandet av krigsfångar tog den längsta tiden av stilleståndsförhandlingarna, hela 18 månader. Två utväxlingar genomfördes efter kriget, en liten och en stor.

Utväxlingen genomfördes över ”Bridge of no return” (bron utan återvändo) beläget i Panmunjeom.

Lilla utväxlingen: UNC soldater 684 st.
 KPA/CPV soldater 6670 st.

Stora utväxlingen: UNC soldater 12 773 st.
 KPA/CPV soldater 75 801 st.

Att bron benämndes ”Bron utan återvändo” berodde på att krigsfångarna (POW—prisoner of war) fick välja vilken sida de vill gå till (vara kvar på sydsidan eller vandra över bron till nordsidan) och när de valt fanns ingen återvändo. NNRC avvecklades i februari 1954 då all verksamhet hade genomförts enligt avtalet.